

2021-02-26

Till konstitutionsutskottet:

Begäran om granskning av socialminister Lena Hallengrens uttalande angående munskydd

Covid-19-pandemin har nu varit närvarande i samhället i lite drygt ett års tid. Hittills har pandemin lett till att nära 13 000 människor mist livet. Därtill har över 600 000 personer smittats. Sverige har på många sätt stuckit ut i sitt sätt att hantera pandemin. Många länder stängde tidigt ner sina samhällen, men Sverige har valt att hålla större delar av samhället öppet. Under det senaste året har olika rekommendationer avlöst varandra, vilket orsakat mycket diskussion och kritik gentemot regeringens hantering av pandemin. Ett av de största diskussionsämnena har varit användandet av munskydd.

Regeringen har överlämnat en stor del av ansvaret till Folkhälsomyndigheten som i den inledande fasen av pandemin tidigt gick ut och motsatte sig krav på munskydd. Den 28 januari 2020 sa statsepidemiolog Anders Tegnell till Dagens nyheter att *"även om det finns munskydd som är så täta att de stoppar virus är de inte användbara utanför världen"*. Detta följde han upp dagen efter i Aftonbladet med att säga att *"just nu är det en onödigt rädsla, och ju mer man diskuterar munskydd, desto större blir rädslan"*.

Motståndet mot munskydd fortsatte under våren och sommaren, trots att ett drygt hundratal länder infört krav på munskydd. Den hållningen backades under våren 2020 upp av såväl WHO som EU:s folkhälsomyndighet European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC). Den 29 juli 2020 kommenterade socialminister Lena Hallengren det faktum att Sverige avvek från många andra länder samt WHO:s och ECDC:s rekommendationer om munskydd. Vid en presskonferens sa hon: *"I Sverige fattar vi inte politiska beslut när det gäller smittskydd, det lämnar vi åt experter. Vi ser inte i det här läget, med kraftigt avtagande smittspridning, att det skulle vara läge att kräva munskydd i offentliga miljöer. Vi följer vetenskap och kunskap och sätter det i en svensk kontext"*.

Sent in på hösten vidhöll socialministern fortfarande denna hållning. Den 17 november 2020 kommenterade hon i Nyhetsmorgon i TV4 att *"tittar man på de länder som har munskydd i många sammanhang, det är ju inte så att deras utveckling ser så himla positiv ut"* och menade vidare att hon inte tolkade WHO:s rekommendationer som ett skarpt krav samt att munskydden skulle vara svåra att hantera över tid.

En dryg månad senare kom under en presskonferens med regeringen och Folkhälsomyndigheten besked om att Folkhälsomyndigheten skulle rekommendera munskydd i kollektivtrafiken under vissa tidpunkter från och med den 7 januari 2021.

Regeringen och Folkhälsomyndigheten har från pandemins start fram till senhösten 2020 alltså genomgående motsatt sig krav på munskydd. Men den 24 februari 2021 medverkade socialminister Lena Hallengren för att svara på frågor om förlängda och utökade restriktioner. Hon fick då frågan: *"Flera partier, som vi hörde [i inslaget], vill ju också ha skärpta munskydds krav, men det blev inte något sådant besked idag heller. Vad säger du om de här kraven från oppositionen?"*, varpå socialministern svarade följande:

"Jag säger egentligen det som jag och som Folkhälsomyndigheten och många har andra sagt sen den här pandemin började att munskydd ska användas och det ska behandlas som den skyddsutrustning som det är, som faktiskt kan komma att användas. Och det används naturligtvis i vården och omsorgen och i många andra sammanhang och yrken där man inte kan hålla avståndet, också i kollektivtrafiken. Vi ser också ett antal regioner som utökar användandet när man inte kommer längre med trängselåtgärder och man bedömer att det här kan fylla en effekt."

Uttalandet från socialministern är förvånande på många sätt. Regeringens motstånd mot munskydd var under lång tid tydligt, och även om inställningen till munskydden nu förändrats är det anmärkningsvärt att socialministern menar att såväl regeringen som Folkhälsomyndigheten sedan pandemins start har anfört att munskydd ska användas. Hon förefaller heller inte ta sikte på att munskydd enbart är effektiva inom vården i sitt uttalande, utan säger att det även används i andra sammanhang och yrken där man inte kan hålla avståndet. Regeringen har dessutom fått kritik tidigare under pandemin i vad som beskrivits som ageranden som riskerar att vilseleda befolkningen; bland annat i kommunikationen om den svenska strategin, vilket regeringen också anmälts till konstitutionsutskottet för.

Konstitutionsutskottet har i flertalet fall framhållit vikten av att statsråds uttalanden ska vara korrekta. Senast detta skedde var under hösten 2020 då statsråd i fyra fall ansågs ha gjort felaktiga och/eller missvisande uttalanden. (2020/21: KU10) Man ska kunna lita på att uppgifter som kommer från regeringsföreträdare är korrekta. Motståndet mot munskydden från regeringens sida var tydligt under lång tid under pandemin. Jag vill därför att KU granskar socialministerns uttalanden om att hon sedan pandemin startade har sagt att munskydd ska användas.

Fredrik Schulte
Riksdagsledamot (M)

